

בג"צ 6887/13 - אפרים אפי קניאס נ' היועץ המשפטי לממשלה

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"צ 6887/13

כבוד הנשיא א' גרוניס

לפני:

כבוד השופט ע' פוגלמן

כבוד השופט י' עמית

אפרים אפי קניאס

העותר:

נגד

1. היועץ המשפטי לממשלה

המשיבים:

2. מדינת ישראל

3. פרקליטות מחוז תל אביב

4. שרת המשפטים

5. כנסת ישראל

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

עו"ד חוגי צדוק

בשם העותר:

עו"ד מיטל בוכמן-שינדל

בשם המשיבים 1-4:

עו"ד ד"ר גור בליי

בשם המשיבה 5:

פסק-דין

השופט ע' פוגלמן:

עניינה של עתירה זו בבקשת העותר להורות על ביטולו של סעיף 60א(ז) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח

חדש], התשמ"ב-1982 (להלן: החסד"פ), כפי שתוקן במסגרת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 28),

התש"ס-2000, ס"ח 242 (להלן: התיקון), וכן להורות למשיבים לבטל את כתב האישום שהוגש נגדו בשל אי קיום שימוע מקדים. לחילופין, מבקש העותר לבטל חמישה אישומים מכתב האישום נגדו ובעקבות זאת להורות על העברת הדיון בעניינו אל בית משפט השלום.

1. לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו הוגש כתב אישום המייחס לעותר 14 אישומים בעבירות מרמה (ת"פ 34373-04-13). בשלב ראשון גובשה נגד העותר טיוטת כתב אישום ובה חמישה אישומים, ותואם עימו, לבקשתו, מועד לשימוע מקדים. לאחר שהסתבר לרשויות כי קיימות ראיות לביצוע עבירות מרמה נוספות, התחדשה החקירה בעניינו. בעקבות זאת, ובטרם הגיע מועד השימוע, נעצר העותר. בעודו נתון במעצר הוגש נגדו כתב האישום האמור, ומאז ועד עתה הוא מצוי במעצר עד תום ההליכים.

2. ביום 15.7.2013 הגיש העותר לבית המשפט המחוזי בקשה שבמסגרתה הוא טען כי יש למחוק את חמשת האישומים שנכללו בטיטת כתב האישום שהוכנה לפני מעצרו, משום שלא נערך שימוע מקדים כנדרש לפי סעיף 60א לחסד"פ. ביום 16.8.2013 דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה בהסתמך על סעיף 60א(ז) לחסד"פ שלפיו חובה זו אינה חלה "על מי שבעת העברת חומר החקירה היה נתון במעצר, והוגש נגדו כתב אישום בתקופת מעצרו". נקבע כי אין מקום להפריד בין האישומים שקדמו למעצרו של העותר לאישומים המאוחרים, וכי התביעה פעלה נכון כשהחליטה לצרף לטיטת כתב האישום את כלל האישומים הקשורים לאותה מסכת עובדתית ולא להגיש כתב אישום נוסף. בעקבות זאת הגיש העותר עתירה לבית משפט זה (בג"ץ 5852/13), שבה הוא חזר על הטענות שהועלו לפני בית המשפט המחוזי וכן טען נגד חוקתיותו של סעיף 60א(ז) לחסד"פ. ביום 1.9.2013 דחה בית משפט זה את העתירה על הסף וקבע כי על אף שהעותר מנסה לטעון לה נופך חוקתי עקרוני, הרי שהיא מכוונת, רובה ככולה, נגד החלטתו של בית המשפט המחוזי. עוד צוין כי ככל שהעותר מבקש להעלות טענות חוקתיות כלליות נגד הסעיף, הרי שהיה עליו למצות את ההליכים בטרם הגשת העתירה. ביום 15.9.2013 הגיש העותר לבית המשפט המחוזי "בקשה דחופה לעיון חוזר על ההחלטה ביחס לסעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי". בבקשה נטען כי ממידע חסוי שהעבירה התביעה להגנה עולה כי חומרי החקירה שהתגבשו לאחר שהועברה טיוטת כתב האישום אינם נוגעים לחמשת האישומים הראשונים וכי גילויים מהווה נסיבה חדשה שמצדיקה עיון מחדש. עוד נטען כי סעיף 60א(ז) לחסד"פ יוצר הפליה ברורה נגד חשוד שמצוי במעצר בכל הנוגע לזכות היידוע והשימוע, וכי הוא פוגע בזכויות העצורים באופן בלתי חוקתי. בית המשפט המחוזי (כב' סגן הנשיאה ג' קרא) דחה את הבקשה ביום 3.10.2013. נקבע כי חומרי החקירה החדשים אינם מקנים זכות להגשת בקשה לעיון מחדש; כי הבקשה כבר נדחתה הן על ידי בית המשפט המחוזי והן על ידי בית המשפט העליון; וכי הטענה בדבר אי חוקתיות הסעיף

לא הועלתה כלל בבקשה הראשונה בעניין השימוע. אשר על כן, לא ראה בית המשפט קמא צורך להזדקק לטענה ולבקשה לעיון חוזר בעניין השימוע.

טענות הצדדים

3. להחלטה אחרונה זו מכוונת בעיקרה העתירה שלפנינו. בתמצית, טוען העותר כי סעיף 60א(ז) לחסד"פ, שלפיו חשוד המצוי במעצר אינו זכאי לשימוע בטרם הגשת כתב האישום אינו חוקתי, משום שהוא פוגע באופן בלתי מידתי בזכות הטיעון, בזכות להליך הוגן ובזכות לשוויון. לחילופין נטען כי אין לשלול באופן רטרואקטיבי את הזכות לשימוע באמצעות הכללת אישומים קודמים שהקנו זכות לשימוע עם אישומים מאוחרים שהובילו למעצר ולשלילת הזכות לשימוע. אשר על כן, מבקש העותר להורות על ביטולו של סעיף 60א(ז) לחסד"פ, וכפועל יוצא – על ביטול כתב האישום ועריכת שימוע בעניינו ביחס למכלול כתב האישום. לחילופין מבקש העותר להורות על ביטול חמשת האישומים שנכללו בטיטת כתב האישום ולקבוע כי ביחס אליהם יש לערוך שימוע מקדים. עוד מבקש העותר צו ביניים שיורה על הפסקת הדיון בהליך הפלילי נגדו עד למתן החלטה בעתירה.

4. בהתאם להחלטת מיום 3.12.2013, התמקדו טענות המדינה בשאלת קיומו של סעד חלופי וכן בשאלת השלב המתאים במסגרת ההליך הפלילי לדיון בטענות החוקתיות של העותר. לטענתה, יש לדחות את העתירה על הסף משום שמדובר בהחלטת ביניים בהליך פלילי ומכיוון שקיים סעד חלופי באמצעות העלאת הטענות במסגרת הערעור על פסק הדין. עוד נטען כי השלב בהליך הפלילי להעלאת טענות חוקתיות הנוגעות לפגם בכתב האישום הוא בפתיחת המשפט, וכי העלאתן בשלב מאוחר יותר נדרשת לאישור בית המשפט לפי סעיף 151 לחסד"פ – אישור שלא ניתן במקרה דנן. המדינה אף ציינה כי ביום 6.11.2013 התקיימה בפרקליטות פגישה בין באי כוח העותר לנציגי הפרקליטות במסגרת מגעים להסדר, שבה טענו באי כוח העותר טענות דומות לאלו שניתן היה להציג במסגרת שימוע. טענות אלו נבחנו ונשקלו בנפש חפצה ולא נמצא כי יש בהן כדי לשנות את עמדת המדינה. אשר על כן, נטען כי ניתן בפועל מענה לסעדים המבוקשים בעתירה באשר לעניינו הפרטי של העותר, וכי הטענות החוקתיות התייתרו.

5. לשיטת הכנסת, אין לעותר זכות חוקתית לשימוע בטרם הגשת כתב האישום שכן פתוחה לפניו הדרך להציג את הגנתו במסגרת המשפט הפלילי, ועל כן אין פגיעה בזכות הגישה לערכאות. עוד נטען כי סעיף 60א(ז) מבוסס על שוני רלוונטי בין חשוד שהוא עצור (ועניינו נדון לפני בית משפט במסגרת הליכי המעצר) לחשוד שאינו עצור, ועל כן אין בו משום פגיעה בזכות החוקתית לשוויון. אשר לשאלת קיומו של סעד חלופי, עמדת הכנסת היא כי נכון שתקיפה חוקתית של חקיקה של הכנסת תידון בתקיפה ישירה לפני בית משפט זה. הכנסת ביקשה שלא להביע

עמדה בסוגיית השלב המתאים במסגרת ההליך הפלילי להעלאת הטענות החוקתיות.

דיון והכרעה

6. דין העתירה להידחות על הסף מחמת קיומו של סעד חלופי. הלכה פסוקה היא כי הערכאה הדיונית הפלילית מוסמכת לדון גם בטענות על חוקיות פעולותיהן של רשויות האכיפה בעת העמדה לדין פלילי, בפרט כאשר הנאשם עותר לביטולו של כתב האישום נגדו (ראו בג"ץ 9131/05 ניר עם כהן ירקות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד התעשייה המסחר והתעסוקה, פסקה 4 (6.2.2006) (להלן: עניין ניר עם); בג"ץ 5299/12 איוב נ' היועץ המשפטי לממשלה (12.11.2012)); בג"ץ 7731/12 י.ב. ורד הכרמל בע"מ נ' מדינת ישראל (14.1.2013)). כך גם סמכותה של הערכאה הדיונית להידרש לטענות חוקתיות במסגרת ההליך הפלילי אינה חדשה עימנו (ראו בג"ץ 2055/02 עביד נ' שר הביטחון, פסקה 6 (12.12.2002); בג"ץ 7190/05 לובל נ' ממשלת ישראל, פסקה 12 (18.1.2006)).

7. ככלל, בהיעדר טעם מיוחד, דרך המלך להעלאת טענות נגד פגמים שנפלו בהגשת כתב אישום - יהיו פגמים אלו בעלי אופי מינהלי או חוקתי - היא במסגרת ההליך הפלילי גופו. בדרך זו, יימנע הצורך בניהול בלתי יעיל של שני הליכים נפרדים בערכאות שונות אשר עלול להוביל להימשכות ההליך הפלילי ולפגיעה בנאשמים. כמו כן, לערכאה הדיונית עומדים אמצעים רבים לטפל בפגמים שנפלו בהגשת כתב אישום בדרך מתונה ומידתית - כך למשל, יכולה היא להורות על ביטול אישומים ספציפיים או לשקול את הפגמים בשלב קביעת עונשו של הנאשם (השוו: עניין ניר עם, בפסקה 5). לא זו אף זו, בחינת טענות חוקתיות בערכאות הדיוניות מבטיחה כי טענות אלו ייבחנו על בסיס מצב עובדתי קונקרטי ולא בדרך של דיון מופשט בחוקתיותו של חוק (השוו: בג"ץ 3429/11 בוגרי התיכון הערבי האורתודוקסי בחיפה נ' שר האוצר, פסקה 28 (5.1.2012)). כמו כן, ניתן להניח כי קביעת התשתית העובדתית על ידי הערכאה הדיונית עשויה להוביל לכך כי פעמים רבות יתייתרו הטענות החוקתיות כשלא יהיה בהן צורך, ובכך יובטח הריסון השיפוטי בבחינת חוקתיותם של חוקים (להרחבה ראו אהרן ברק "ביקורת שיפוטית על חוקתיות החוק: צנטרליסטית (ריכוזית) או דה-צנטרליסטית (מבוזרת)" משפט וממשל ח 13 (התשס"ה)). ודוק, אין להסיק מן האמור כי במקרה מתאים לא יראה בית משפט זה להידרש לתקיפה חוקתית ישירה. ואולם, כאשר מדובר בטענות המועלות על רקע הליך פלילי קונקרטי ונוגעות לפגמים ספציפיים שנפלו בו - כל עוד לא התקיימו טעמים מיוחדים המצדיקים אחרת, אין אנו רואים להידרש לגופה של התקיפה החוקתית משעומד לעותר סעד חלופי. ככל שהעותר יורשע בסופו של יום ויידחו טענותיו יוכל הוא להעלות גם את טענותיו החוקתיות במסגרת הערעור על הכרעת הדין.

העתירה נדחת אפוא על הסף. אין צו להוצאות.

עמוד 4

ניתן היום, י"א בשבט התשע"ד (12.1.2014).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ה נ ש י א
